

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Chapter 1 सङ्केताधारितम्

अनौपचारिकपत्रम्

1. सुकन्या कोलकातानगरे छात्रावासे निवसति। सा विद्यालयतः शैक्षिकभ्रमणाय भुवनेश्वरं गन्तुम् इच्छति। एतदर्थम् अनुमतिं राशिं च प्राप्तुं सा नवदिल्लीस्थं पितरं प्रति पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयन्तु।

छात्रावासः

राजकीयः विद्यालयः

(i)

तिथिः 25-2-2001

माननीयाः पितृवर्याः,

सादरं प्रणमामि।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। मम (ii) परीक्षा समाप्ता। परीक्षापत्राणि अतिशोभनानि जातानि। यावत् परीक्षापरिणामः न आगच्छति तावत् आगामिमासस्य प्रथमसप्ताहे (iii) विद्यालयस्य अध्यापिकाः अस्मान् शैक्षिकभ्रमणाय (iv) नेष्यन्ति। अहम् अपि ताभिः (v) गन्तुम् इच्छामि। एतदर्थम् मया कक्षाध्यापिकायै (vi) रूप्यकाणि दातव्यानि सन्ति। अतः यदि अनुमतिः (vii) तर्हि अहम् अपि गच्छेयम्। ज्ञानवर्धनार्थम् एतत् अतिरिच्य अवसरं च पश्यामि। अतः कृपया उपर्युक्तां राशिं प्रेषयित्वा माम् अनुगृहीतां कुर्वन्तु।

सर्वेभ्यः मम (viii) निवेदनीयाः।

भवतां प्रिया (ix) ।

सुकन्या

पत्रवेष्टनम्

सविधे

श्री प्रणवभट्टाचार्यः

26, चितरञ्जनपार्कः

नवदिल्ली (x)

मञ्जूषा

प्रणामाः, सह, कोलकातातः, स्यात्,
पञ्चशतम्, 110019, भुवनेश्वरम्,
प्रथमसत्रीया, मम, पुत्री

उत्तराणि— (i) कोलकातातः (ii) प्रथमसत्रीया (iii) मम (iv) भुवनेश्वरम् (v) सह
(vi) पञ्चशतम् (vii) स्यात् (viii) प्रणामाः (ix) पुत्री (x) 110019

2. सौम्यः दिल्ली नगरे वसति। तस्य मित्रं सुमतिः असमप्रदेशे वसति। सौम्येन गणतन्त्रदिवसस्य शोभायात्रायां भागः गृहीतः। सः स्वानुभवान् स्वमित्रं सुमतिं प्रति पत्रे लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रं पूरयन्तु।

ए-14, वसन्तविहारः

नवदिल्लीतः

तिथिः 05-05-2004

प्रियसखि सुमते,

(i)

अत्र कुशलं तत्रास्तु। अहं (ii) सज्जायां व्यस्तः आसम्। अतः विलम्बेन तव पत्रस्य उत्तरं ददामि। अस्मिन् वर्षे मयापि गणतन्त्रदिवसस्य शोभायात्रायां भागः (iii)।

अस्माकं विद्यालयस्य (iv) राजपथे स्वकलायाः प्रदर्शनम् अकरोत्। अहं गरबानृत्यस्य (v) आसम्। छात्राणां राष्ट्रगानस्य ओजस्वी ध्वनिः (vi) गुञ्जितम् अकरोत्। स्वराष्ट्रस्य सैन्यबलानां पराक्रमप्रदर्शनानि विचित्रवर्णानि परिदृश्यानि (vii) च दृष्ट्वा अहं गौरवान्वितः अस्मि। (viii) बाल्यावस्थायाः स्वप्नः तत्र पूर्णः जातः। (ix) वन्दनीयौ।

भवत्याः (x)
सौम्यः

आवरणम्

सविधे

सुश्री सुमतिः

98, भवतारमार्गः

असमप्रदेशः-533277

मञ्जूषा

पितरौ, गृहीतः, नमस्ते, मम, सुहृद्,
राजपथम्, वाद्यवृन्दम्, लोकनृत्यानि,
गणतन्त्रदिवस समारोहस्य, प्रमुख-सञ्चालकः।

उत्तराणि— (i) नमस्ते (ii) गणतन्त्रदिवस समारोहस्य (iii) गृहीतः (iv) वाद्यवृन्दम् (v) प्रमुख-सञ्चालकः
(vi) राजपथम् (vii) लोकनृत्यानि (viii) मम (ix) पितरौ (x) सुहृद्।

3. सुजाता दिल्लीमहानगरे वसति। तस्याः सखी दिव्यामहादेवन् चेन्नईनगरे निवसति। सुजातायाः विद्यालये पर्यावरणविषये एका गोष्ठी जाता। गोष्ठीं वर्णयन्ती सुजाता दिव्यायै पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा पत्रं पूरयन्तु।

20, वसन्तविहारः

नवदिल्लीतः

तिथिः 20-05-2001

(i)दिव्ये,

नमस्ते!

हयः अस्माकं विद्यालये (ii) एका महत्त्वपूर्णा गोष्ठी अभवत्। तत्र महानगरेषु वर्धमानं प्रदूषणं दृष्ट्वा पर्यावरणस्य (iii) उपयानां विषये चर्चा अभवत्। गोष्ठ्यां वक्तृणां विचारसारः आसीत् यत् गृहात् बहिः, (iv) रथ्यासु च अवकरः न क्षेपणीयः। (v) समये-समये जलशुद्धिः करणीया। मार्गेषु, उद्यानेषु, विद्यालयेषु च अधिकाधिकं (vi) आरोपणीयाः। जनजागरणार्थं “वृक्षो रक्षति रक्षितः”, “जलम् एव जीवनम्”

एतादृशानि महावाक्यानि पटटिकासु लिखित्वा यत्र तत्र (vii) । ध्वनिप्रदूषणं निवारयितुं ध्वनिप्रसारकयन्त्राणां (viii) प्रयोगः करणीयः। अस्मिन् विषये भवत्याः विद्यालये किं किं भवति इति मां विस्तरेण लिखतु।

पितरौ वन्दनीयौ।

भवत्याः सखी,

(ix)

आवरणम्

सविधे

सुश्री (x)

52, मर्यापट्टी

चेन्नई-641008

मञ्जूषा

सुजाता, नदीजलेषु, स्नेहस्निग्धे, पर्यावरणविषये, न्यूनतमः, वृक्षाः, रक्षणाय, दिव्यामहादेवन्, टङ्कनीयानि, जलप्रदूषण-निवारणाय।

उत्तराणि— (i) स्नेहस्निग्धे (ii) पर्यावरणविषये (iii) रक्षणाय (iv) नदीजलेषु (v) जलप्रदूषण-निवारणाय
(vi) वृक्षाः (vii) टङ्कनीयानि (viii) न्यूनतमः (ix) सुजाता (x) दिव्यामहादेवन्।

4. विकासः नैनीतालस्य एकस्मिन् विद्यालये पठति। सः छात्रावासात् अमेरिका-वास्तव्यं मित्रं जोसेफं नैनीतालविषये पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयन्तु।

छात्रावासः

(i)

तिथिः 20-01-2002

प्रिय (ii) जोसेफ,

(iii) !

गतमासे आवयोः दूरभाषेण वार्तालापः अभवत्। (iv) एव अत्र हिमपातः आरभत। तं द्रष्टुम् अनेके यात्रिणः दूरतः आगताः आसन्। नैनीसराः अत्र एकं विशेषम् आकर्षणस्थलम् अस्ति, तस्य अपि जलं (v) आसीत्। तदा तत्र नौकाविहारः तु सम्भवः नासीत् किन्तु (vi) आनन्दिताः आसन्। भयङ्करे शीतेऽपि यात्रिणः 'चाइना-पीक' इति स्थानं द्रष्टुम् गताः आसन्। अत्रत्यानि प्राकृतिकदृश्यानि आकर्षकाणि मनोरमाणि च सन्ति।

यात्रिणां समूहं (vii) स्थानीयाः आपणिकाः प्रमुदिताः आसन्। भोजनालयेषु आवासः दुर्लभः अभवत् निवासाय (viii) भाटकं प्रवृद्धम् आसीत्। अहम् इच्छामि यत् ईदृशे अवसरे भवान् अपि भारते आगच्छेत् पर्वतीयस्थलस्य च आनन्दम् (ix) ।

अग्रिम दिसम्बरमासे जनवरीमासे वा भवान् अत्र आगमिष्यति इति मे हार्दिकी कामना।

सधन्यवादम्,

(x) मित्रम्,

विकासः

आवरणम्

सविधे

श्री जोसेफः

2200, पाइनहर्स्टसर्कलः

जिरारड, ओहायो-44420 अमेरिका

मञ्जूषा

भवताम्, दृष्ट्वा, नैनीतालम्, अनुभवेत्,
मित्र, प्रकोष्ठानाम्, हिमीभूतम्, नमो नमः,
दिनद्वयानन्तरम्, स्केटिंगप्रेमिणः।

उत्तराणि— (i) नैनीतालम् (ii) मित्र (iii) नमो नमः (iv) दिनद्वयानन्तरम् (v) हिमीभूतम्
(vi) स्केटिंगप्रेमिणः (vii) दृष्ट्वा (viii) प्रकोष्ठानाम् (ix) अनुभवेत् (x) भवताम् ।

अभ्यासपुस्तकम् आधारितं कार्यम्

1. भवान् राकेशः। भवतः विद्यालयः छात्रान् शिक्षा-यात्रायै जोधपुरम् नेष्यति। पितुः आज्ञाप्राप्त्यर्थम् लिखिते पत्रे मञ्जूषापदानां सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत। $\frac{1}{2} \times 10 = 5$

(आप राकेश हैं। आपका विद्यालय छात्रों को शिक्षा-यात्रा के लिए जोधपुर ले जाएगा। पिता जी की आज्ञा प्राप्ति के लिए लिखें इस पत्र के रिक्त स्थानों को मञ्जूषा की सहायता से पूर्ण करें। You are Rakesh. Your school will take the students Jodhpur on an educational trip. Complete the letter written to your father to seek his permission by filling up the blanks with the words given in the box.)

8, संस्कृति: (i)

दिनाङ्कः 3.8.20.....

आदरणीया: (ii)

सादरं (iii)

भवताम् पत्रम् प्राप्तम् (iv) च ज्ञाता। मम विद्यालयः शरदावकाशे छात्रान् (v) जोधपुरम् नेष्यति। अहम् अपि एतत् (vi) नगरं द्रष्टुम् इच्छामि। मह्यम् (vii) पञ्चशतम् रूप्यकाणि प्रेषयन्तु (viii)। शेषं कुशलम्। (ix) मम प्रणामाः अनुजाय च स्नेहः।

(x) पुत्रः

राकेशः

मञ्जूषा — यात्राव्ययार्थम्, भवताम्, पितृमहोदयाः, छात्रावासतः, भवन्तः, ऐतिहासिकम्, नमोनमः, अम्बायै, कुशलता, शिक्षा-यात्रायै।

उत्तराणि

8, संस्कृति: (i) छात्रावासतः

दिनाङ्कः 3.8.20.....

आदरणीया: (ii) पितृमहोदयाः।

सादरं (iii) नमोनमः।

भवताम् पत्रम् प्राप्तम् (iv) कुशलता च ज्ञाता। मम विद्यालयः शरदावकाशे छात्रान् (v) शिक्षा-यात्रायै जोधपुरम् नेष्यति। अहम् अपि एतत् (vi) ऐतिहासिकम् नगरं द्रष्टुम् इच्छामि। मह्यम् (vii) यात्राव्ययार्थम् पञ्चशतम् रूप्यकाणि प्रेषयन्तु (viii) भवन्तः। शेषं कुशलम्। (ix) अम्बायै मम प्रणामाः अनुजाय च स्नेहः।

(x) भवताम् पुत्रः

राकेशः

2. भवान् सोमरत्नः। मातुः स्वास्थ्यं ज्ञातुम् भगिनीं लतां प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषायां दत्तैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत।

(आप सोमरत्न हैं। माता जी का स्वास्थ्य जानने के लिए बहन लता को लिखें पत्र में मञ्जूषा में दिए गए पदों की सहायता से खाली स्थानों को भरिए। You are Somratna. Complete the letter written to your sister Lata to know how your mother is by filling up the blanks with the words given in the box.)

(i)

शिमलानगरम्

दिनाङ्कः 23.12.20.....

समादरणीये (ii)

नमोनमः ।

पत्रेण ज्ञातम् यत् अम्बा (iii) अस्ति । अहम् अतीव (iv) अस्मि परम् परीक्षाकारणात्
 गृहम् (v) सक्षमः न अस्मि । भवती (vi) तस्यै (vii) यच्छतु,
 भगवत्कृपया सा शीघ्रम् (viii) भविष्यति । कृपया पत्रोत्तरम् (ix) प्रेषयतु ।

तव भ्राता

(x)

मञ्जूषा- औषधिम्, सोमरत्नः, आगन्तुं, भगिनि, चिन्तितः, यथासमयम्, ज्वरपीडिता, छात्रावासतः, शीघ्रम्, स्वस्था ।

उत्तराणि

(i) छात्रावासतः

शिमलानगरम्

दिनाङ्कः 23.12.20.....

समादरणीये (ii) भगिनी ।

नमोनमः ।

पत्रेण ज्ञातम् यत् अम्बा (iii) ज्वरपीडिता अस्ति । अहम् अतीव (iv) चिन्तितः अस्मि परम् परीक्षाकारणात् गृहम् (v) आगन्तुं
 सक्षमः न अस्मि । भवती (vi) यथासमयम् तस्यै (vii) औषधिम् यच्छतु, भगवत्कृपया सा शीघ्रम् (viii) स्वस्था भविष्यति । कृपया
 पत्रोत्तरम् (ix) शीघ्रम् प्रेषयतु ।

तव भ्राता

(x) सोमरत्नः

3. भवान् प्रतापः । भवता संस्कृतनाटके श्री कृष्णस्य भूमिकायाः अभिनयः कृतः सर्वोत्तम-अभिनयस्य पुरस्कारः च प्राप्तः ।
 तत् सूचयता भवता स्वपितरं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषातः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पत्रं पुनः लिखत ।
 (आप प्रताप हैं। आपने संस्कृत नाटक में श्री कृष्ण की भूमिका की है और सर्वोत्तम अभिनय हेतु पुरस्कार प्राप्त किया है। उसे सूचित करते हुए अपने पिता जी को लिखे पत्र में मञ्जूषा से शब्दों को लेकर खाली स्थानों को भरकर पत्र को फिर से लिखिए। You are Pratap. You have played the role of Shri Krishna in a Sanskrit drama and won the prize for the best acting. Rewrite the letter written to your father to tell him about this by filling up the blanks with the words given in the box.)

छात्रावासः

नवोदयविद्यालयः

(i)

दिनाङ्कः 11.7.20.....

परमपूज्यपितृचरणयोः

(ii) वन्दनम् । अहम् अत्र भवतः आशीर्वादेन (iii) अस्मि । मम विद्यालये एका
 संस्कृतनाटक-प्रतियोगिता (iv) । अहम् तस्यां श्रीकृष्णस्य अभिनयं कृतवान् । (v)
 सभां प्रविश्य अहं पाण्डवानां कृते (vi) ग्रामान् एव (vii) । दुर्योधनः माम् ग्रहीतुं यत्नं
 कृतवान् । सर्वैः दर्शकैः (viii) कृतम् । अहम् सर्वोत्कृष्ट-अभिनेतुः पुरस्कारं प्राप्तवान् ।
 (ix) मातृचरणाभ्याम् ।

भवदीयः प्रियः पुत्रः

(x)

मञ्जूषा- याचितवान्, स्वस्थः, सादरं, जयपुरतः, प्रतापः, पञ्च, अभवत्, नमः, करतलवादनं, दुर्योधनस्य ।

उत्तराणि

छात्रावासः
नवोदयविद्यालयः

(i) जयपुरतः।

दिनाङ्कः 11.7.20.....

परमपूज्यपितृचरणयोः

- (ii) सादरं वन्दनम्। अहम् अत्र भवतः आशीर्वादेन (iii) स्वस्थः अस्मि। मम विद्यालये एका संस्कृतनाटक-प्रतियोगिता
(iv) अभवत्। अहम् तस्यां श्रीकृष्णस्य अभिनयं कृतवान्। (v) दुर्योधनस्य सभां प्रविश्य अहं पाण्डवानां कृते (vi) पञ्च ग्रामान् एव
(vii) याचितवान्। दुर्योधनः माम् ग्रहीतुं यत्नं कृतवान्। सर्वैः दर्शकैः (viii) करतलवादनं कृतम्। अहम् सर्वोत्कृष्ट-अभिनेतुः
पुरस्कारं प्राप्तवान्।
(ix) नमः मातृचरणाभ्याम्।

भवदीयः प्रियः पुत्रः

(x) प्रतापः

4. भवान् नवेन्दुः जन्मदिवसोत्सवे कालघटिकायाः पुरस्कारं वाञ्छति। पितरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायाः उचितं पदं चित्वा पत्रं पूरयत।

(आप नवेन्दु जन्मदिवस के उत्सव पर घड़ी भेंट चाहते हैं। पिता को लिखे पत्र की मंजूषा से उचित पदों को लेकर पत्र को पूर्ण कीजिए। You are Navendu. You want a watch as your birthday gift. Complete the letter written to your father with the words taking from the box.)

(i)

दिनाङ्कः 16.8.20.....

परमादरणीयाः (ii)

सादरं प्रणमामि।

(iii) कुशलं तत्रास्तु। भवता स्वपत्रे पृष्ठं यत् जन्मदिवसस्य (iv) अहं किम् वाञ्छामि? अहं तु (v) कालघटिकाम् इच्छामि। छात्रावासे सर्वाणि कार्याणि (vi) भवन्ति परं निश्चितसमयात् भोजनव्यवस्था न वर्तते।

प्रातः पञ्चवादने जागरणम् (vii)। अतः नियमपालनाय घटिका अत्यावश्यकी। अनया (viii) अपि दैनिककार्येषु नियमितः भविष्यामि।

शेषं सर्वं कुशलम्। मम जनन्यै अग्रजाय च सादरं (ix)।

भवदीयः प्रियपुत्रः

(x)

मञ्जूषा—

अत्र, यथासमयम्, अत्यावश्यकम्, प्रणामाः, छात्रावासः, उपहाररूपेण, एकां, पितृमहाभागाः, अन्येषु, नवेन्दुः।

उत्तराणि

(i) छात्रावासः

दिनाङ्कः 16.8.20.....

परमादरणीयाः (ii) पितृमहाभागाः

सादरं प्रणमामि।

(iii) अत्र कुशलं तत्रास्तु। भवता स्वपत्रे पृष्ठं यत् जन्मदिवसस्य (iv) उपहाररूपेण अहं किम् वाञ्छामि? अहं तु (v) एकां कालघटिकाम् इच्छामि। छात्रावासे सर्वाणि कार्याणि (vi) यथासमयम् भवन्ति परं निश्चितसमयात् भोजनव्यवस्था न वर्तते।

प्रातः पञ्चवादने जागरणम् (vii) अत्यावश्यकम्। अतः नियमपालनाय घटिका अत्यावश्यकी। अनया (viii) अन्येषु अपि दैनिककार्येषु नियमितः भविष्यामि।

शेषं सर्वं कुशलम्। मम जनन्यै अग्रजाय च सादरं (ix) प्रणामाः।

भवदीयः प्रियपुत्रः

(x) नवेन्दुः

5. भवान् सुन्दरः। भवतः अनुजः नैनीताल नगरस्य वुडफोर्ट नामके विद्यालये दशमी कक्षायां पठति। तस्य समाचारं ज्ञातुं प्रयत्नशीलः भवान्। अतः तस्य विद्यालयस्य प्रधानाचार्यं प्रति एकं पत्रं लिखितुम् इच्छति भवान्। तत्पत्रं मञ्जूषायाः पदानां सहायतया सम्पूरयतु।

(आप सुन्दर हैं। आपका छोटा भाई नैनीताल नगर के वुडफोर्ट नामक विद्यालय में दशमी कक्षा में पढ़ता है। उसका समाचार जानने के लिए आप प्रयत्न कर रहे हैं। इसके लिए उस विद्यालय के प्रधानाचार्य को एक पत्र आप लिखना चाहते हैं। उस पत्र को मञ्जूषा के पदों से आप लिखिए। You are Sunder. Your younger brother studies in 10th standard in Woodfort School of Nainital district. You want to know about his health-wealth, etc. For this, you want to write a letter to the Principal of his school. Complete this letter with the help of words in box.)

1/360 गोलागोकर्णपुरम्।

(i)

दिनाङ्कः : 23-05-20.....

सेवायाम्,

श्रीमन्तः प्रधानाचार्याः महोदयाः,

(ii)

नैनीतालम् (उत्तराखण्डम्)

सादरं नमोनमः।

महाभागाः,

सादरं निवेदनं वर्तते यत् मम अनुजः देवर्षिः भवतां विद्यालयस्य (iii) कक्षायां पठति। विगत मासस्य तस्य कञ्चिदपि

(iv) न आगच्छत्। सः किं करोति? कथं पठति? तस्य (v) कथं वर्तते? इत्यादयः। गृहस्य सर्वे

जनाः एतदर्थं (vi) सन्ति। मातुः रोदनं निरन्तरम् एव भवति। अतः भवद्भ्यः (vii) अस्ति यत् इदं

पत्रं प्राप्य भवान् तस्मै (viii) दातुं कथयतु। भवतां कृपा भविष्यति यावत् तस्य पत्रं न आगमिष्यति तावद् गृहे

(ix) न भविष्यति।

कृपया पत्रं दातुं शीघ्रमेव वदन्तु भवन्तः।

(x)

भवतां कृपाकांक्षी

सुन्दरः

मञ्जूषा – सधन्यवादम्, कर्णपुरम्, स्वास्थ्यं, वुडफोर्ट विद्यालयः, दशमी, दुःखिताः, स्वसमाचारं, समाचारं, प्रार्थना, शान्तिः

उत्तराणि

1/360 गोलागोकर्णपुरम्।

(i) कर्णपुरम्

दिनाङ्कः : 23-05-20.....

सेवायाम्,

(ii) वुडफोर्ट विद्यालयः

नैनीतालम् (उत्तराखण्डम्)

सादरं नमोनमः।

महाभागाः,

सादरं निवेदनं वर्तते यत् मम अनुजः देवर्षिः भवतां विद्यालयस्य (iii) दशमी कक्षे पठति। विगत मासस्य तस्य कञ्चिदपि

(iv) समाचारं न आगच्छत्। सः किं करोति? कथं पठति? तस्य (v) स्वास्थ्यं कथं वर्तते? इत्यादयः। गृहस्य सर्वे जनाः एतदर्थं

- (vi) दुःखिताः सन्ति। मातुः रोदनं निरन्तरम् एव भवति। अतः भवद्भ्यः (vii) प्रार्थना अस्ति यत् इदं पत्रं प्राप्य भवान् तस्मै (viii) स्वसमाचारं दातुं कथयतु। भवतां कृपा भविष्यतिः यावत् तस्य पत्रं न आगमिष्यति तावद् गृहे (ix) शान्तिः न भविष्यति। कृपया पत्रं दातुं शीघ्रमेव वदन्तु भवन्तः।
(x) सधन्यवादम्

भवतां कृपाकांक्षी
सुन्दरः

6. भवती जागृतिः शिक्षा शुल्क-आवास शुल्क-परीक्षा शुल्कादीनामर्थे धनं प्रेषणार्थं स्व पितरं पत्रं लिखितुम् इच्छति। मञ्जूषायाः सहायतया भवती तत्सम्पूरयत।
(आप जागृति शिक्षा, आवास तथा परीक्षा शुल्क आदि हेतु धन भेजने के लिए पिता जी को पत्र लिखना चाहती हैं। मञ्जूषा की सहायता से उसे पूर्ण कीजिए। You are Jagriti and you want to write a letter to your father for sending you money for your house, education and examination fees. With the help of word box, complete their letter.)

छात्रावासः (कन्यार्थम्)

कन्या गुरुकुल विद्यालयः

द्रौणस्थली (उत्तराखण्डः)

दिनाङ्कः : 20-06-20.....

सेवायाम्,

पूजास्पदं पितृचरणाः,

सादरं प्रणामम्।

आशास्यते तत्र परिवारे सर्वे जनाः (i) भविष्यन्ति। अहम् अपि अत्र स्वस्था अस्मि। अत्र (ii)

वातावरणम् अतीव शोभनं लाभप्रदं चास्ति। काचिद् अपि (iii) न करणीया।

पितृचरणाः! भवन्तः तु जानन्ति एव यत् अस्मिन् मासे (iv) सर्वे शुल्काः देयाः सन्ति। अतः (v)

आवास शुल्कं परीक्षा शुल्कं च कृत्वा पञ्चसहस्रं (vi) दातव्यानि सन्ति। कृपया एते शुल्काः अस्मिन् मासे एव

देयाः इति अवधार्य शीघ्रमेव (vii) एतानि रुप्यकाणि प्रेषयतु। येन मम (viii) व्यवधानं न भवेत्।

अत्र मम अध्ययनं (ix) भवति।

किञ्चिदपि कष्टं नास्ति। स्वसमाचारं लिखतु भवान्।

भवदीया पुत्री

(x)

मञ्जूषा— जागृतिः, छात्रावासस्य, भवान्, पठने, गुरुकुलस्य, सम्यक्, स्वस्थाः, चिन्ता, शिक्षाशुल्कं, रुप्यकाणि।

उत्तराणि

छात्रावासः (कन्यार्थम्)

कन्या गुरुकुल विद्यालयः

द्रौणस्थली (उत्तराखण्डः)

दिनाङ्कः : 20-06-20.....

सेवायाम्

पूजास्पदं पितृचरणाः,

सादरं प्रणामम्।

आशास्यते तत्र परिवारे सर्वे जनाः (i) स्वस्थाः भविष्यन्ति। अहम् अपि अत्र स्वस्था अस्मि। अत्र (ii) छात्रावासस्य वातावरणम्

अतीव शोभनं लाभप्रदं चास्ति। काचिद् अपि (iii) चिन्ता न करणीया।

पितृचरणाः! भवन्तः तु जानन्ति एव यत् अस्मिन् मासे (iv) गुरुकुलस्य सर्वे शुल्काः देयाः सन्ति। अतः (v) शिक्षाशुल्कं आवास

शुल्कं परीक्षा शुल्कं च कृत्वा पञ्चसहस्रं (vi) रुप्यकाणि दातव्यानि सन्ति। कृपया एते शुल्काः अस्मिन् मासे एव देयाः इति

अवधार्य शीघ्रमेव (vii) भवान् एतानि रूप्यकाणि प्रेषयतु। येन मम (viii) पठने व्यवधानं न भवेत्। अत्र मम अध्ययनं (ix) सम्यक् भवति।

किञ्चिदपि कष्टं नास्ति। स्वसमाचारं लिखतु भवान्।

भवदीया पुत्री

(x) जागृतिः

7. भवतः नाम धर्मधरः आर्यः वर्तते। भवान् स्व मातुः स्वास्थ्य विषये स्वमातुलं अर्जुन देव आर्यम् एकं पत्रं लिखितुम् इच्छति। मञ्जूषायाः सहायतया तत् सम्पूर्य लिखतु भवान्।

(आपका नाम धर्मधर आर्य है। आप अपनी माता जी के स्वास्थ्य के विषय में अपने मामा अर्जुन देव आर्य को एक पत्र लिखना चाहते हैं। मञ्जूषा की सहायता से उसे पूर्ण करके आप लिखिए। Your name is Dharmdhar Arya. You want to write a letter to your maternal uncle, Arjun Dev Arya asking him about your mother's health. With the help of words in box, complete this letter.)

परीक्षा भवनम्

देवानन्दः विज्ञानशाला

राजकोट (गुजरात)

दिनाङ्कः : 20-01-20.....

सेवायाम्

समादरणीयाः मातुल चरणाः (i).....!

सादरं प्रणामम्।

अत्र सर्वं कुशलं वर्तते। तत्रस्थानां सर्वेषां (ii)..... कुशलतां कामये।

मातुल! समाचारोऽयं यत् इदानीं (iii)..... अस्वस्थाः सन्ति। तस्याः हृदये शनैः-शनैः पीडा भवति। यस्याः

(iv)..... योग्येन चिकित्सकेन भवति। सम्प्रति सा भवन्तम् अधिकं (v)..... । यदि भवतां दृष्ट्या अन्यः कश्चिद्

योग्यः (vi)..... भवेत् तर्हि अपि कथयतु भवान्। अहं तां तत्र नीत्वा उपचारं कारयिष्यामि। अधुना मातुः पाचनक्रिया

अपि (vii)..... अभवत्। तस्याः भोजनस्य पाचनकार्यं तु (viii)..... एव न। अतः आगते समये पाचने सहायकं

किञ्चिद् (ix)..... अपि भवान् अत्र नयेत्।

अहं भवताम् आभारी भविष्यामि। कृपया शीघ्रमेव आगच्छतु भवान्।

भवदीयः भागिनीसुतः

(x).....

मञ्जूषा— औषधिम्, अर्जुन देव आर्याः, चिकित्सा, दुर्बला, धर्मधर आर्यः, स्मरति, जनानां, भवति, मातृचरणाः, चिकित्सकः।

उत्तराणि

परीक्षा भवनम्

देवानन्दः विज्ञानशाला

राजकोट (गुजरात)

दिनाङ्कः : 20-01-20.....

सेवायाम्

समादरणीयाः मातुल चरणाः (i) अर्जुन देव आर्याः!

सादरं प्रणामम्।

अत्र सर्वं कुशलं वर्तते। तत्रस्थानां सर्वेषां (ii) जनानां कुशलतां कामये।

मातुल! समाचारोऽयं यत् इदानीं (iii) मातृचरणाः अस्वस्थाः सन्ति। तस्याः हृदये शनैः-शनैः पीडा भवति। यस्याः (iv) चिकित्सा

योग्येन चिकित्सकेन भवति। सम्प्रति सा भवन्तम् अधिकं (v) स्मरति। यदि भवतां दृष्ट्या अन्यः कश्चिद् योग्यः (vi) चिकित्सकः

भवेत् तर्हि अपि कथयतु भवान्। अहं तां तत्र नीत्वा उपचारं कारयिष्यामि। अधुना मातुः पाचनक्रिया अपि (vii) दुर्बला अभवत्।

तस्याः भोजनस्य पाचनकार्यं तु (viii) भवति एव न। अतः आगते समये पाचने सहायकं किञ्चिद् (ix) औषधिम् अपि भवान् अत्र नयेत्।

अहं भवताम् आभारी भविष्यामि। कृपया शीघ्रमेव आगच्छतु भवान्।

भवदीयः भागिनीसुतः

(x) धर्मधर आर्यः

8. विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयत।

$\frac{1}{2} \times 10 = 5$

(विद्यालय के वार्षिकोत्सव का वर्णन करके मित्र को लिखे गए पत्र में रिक्त स्थान भरिए। Complete the letter, written to your friend describing about annual function of your school.)

(i)

तिथि: 20.3.20.....

प्रिय मित्र (ii),

अद्य तव पत्रं (iii)। समाचारः अयम् यत् गते सप्ताहे विद्यालयस्य (iv) आसीत्। अहं सर्वे च अध्यापकाः (v) आसन्। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (vi) आसीत्। सः अस्माकम् (vii) प्राशंसत्। सः योग्येभ्यः छात्रेभ्यः (viii) अयच्छत्। पितृभ्याम् मम (ix) निवेदयतु।

(x) भवतः,

क०ख०ग०

मञ्जूषा—

वार्षिकोत्सवः, कार्यक्रमम्, मित्रम्, प्रणामः, परीक्षाभवनम्, व्यस्ताः, मुख्यातिथिः, पारितोषिकानि, प्राप्तम्, राम।

उत्तराणि

(i) परीक्षाभवनम्

तिथि: 20.3.20.....

प्रिय मित्र (ii) राम,

अद्य तव पत्रं (iii) प्राप्तम्। समाचारः अयम् यत् गते सप्ताहे विद्यालयस्य (iv) वार्षिकोत्सवः आसीत्। अहं सर्वे च अध्यापकाः (v) व्यस्ताः आसन्। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (vi) मुख्यातिथिः आसीत्। सः अस्माकम् (vii) कार्यक्रमम् प्राशंसत्। सः योग्येभ्यः छात्रेभ्यः (viii) पारितोषिकानि अयच्छत्। पितृभ्याम् मम (ix) प्रणामः निवेदयतु।

(x) भवतः मित्रम्,

क०ख०ग०

9. मित्रं प्रति लिखितं निम्नलिखितं पत्रम् मञ्जूषायां प्रदत्तैः पदैः पूरयत।

(मित्र को लिखे गए निम्नलिखित पत्र को मञ्जूषा में दिए गए पदों से भरिए। Complete the following letter, with suitable words from the box, written to a friend.)

अरुणाचलप्रदेशः

तिथि: 20.2.20.....

प्रिय (i) भास्कर,

सस्नेहं नमस्ते।

(ii) अहं मित्रैः सह शैक्षिकभ्रमणाय 'दार्जिलिङ्ग इति' पर्वतीयस्थलं गतवान्। (iii) स्थानस्य सौन्दर्यम् अद्भुतम् (iv) अस्ति। विशालैः (v) सुसज्जिता इयं देवभूमिः एव अस्ति। एवं प्रतीयते यत् (vi) अन्यस्मिन् एव संसारे वसामः। इमं सुरम्यं प्रदेशं दृष्ट्वा इदम् असत्यम् एव प्रतीयते यत् पर्वताः केवलं दूरतः एव (vii)। पर्वताः तु सदैव रम्याः एव भवन्ति। अहं त्वया सह अपि एकवारं तत्र पुनः (viii) इच्छामि। आशासे आवां शीघ्रं गमिष्यावः। अधुना विरमामि। सर्वेभ्यः मम (ix) कथनीयः।

(x) मित्रम्,
शैलेन्द्रः

मञ्जूषा— गन्तुम्, वृक्षैः, नमस्कारः, मित्र, भवतः, अस्य, एव, वयं, रम्याः, गतसप्ताहे।

उत्तराणि

अरुणाचलप्रदेशः

तिथिः 20.2.20.....

प्रिय (i) मित्र भास्कर,
सस्नेहं नमस्ते।

(ii) गतसप्ताहे अहं मित्रैः सह शैक्षिकभ्रमणाय 'दार्जिलिङ्ग इति' पर्वतीयस्थलं गतवान्। (iii) अस्य स्थानस्य सौन्दर्यम् अद्भुतम्
(iv) एव अस्ति। विशालैः (v) वृक्षैः सुसज्जिता इयं देवभूमिः एव अस्ति। एवं प्रतीयते यत् (vi) वयं अन्यस्मिन् एव संसारे
वसामः। इमं सुरम्यं प्रदेशं दृष्ट्वा इदम् असत्यम् एव प्रतीयते यत् पर्वताः केवलं दूरतः एव (vii) रम्याः। पर्वताः तु सदैव रम्याः एव
भवन्ति। अहं त्वया सह अपि एकवारं तत्र पुनः (viii) गन्तुम् इच्छामि। आशासे आवां शीघ्रं गमिष्यावः। अधुना विरमामि। सर्वेभ्यः
मम (ix) नमस्कारः कथनीयः।

(x) भवतः मित्रम्,
शैलेन्द्रः

10. मित्रं प्रति लिखितं निम्नलिखितं पत्रम् मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः शब्दैः पूरयत।

(मित्र को लिखे गए निम्नलिखित पत्र को मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से भरिए। Complete the following letter, with suitable words from the box, written to a friend.)

(i)
तिथिः 28.6.20.....

प्रियमित्र दिवाकर,

(ii) नमस्ते।

(iii) अहं मित्रैः सह जन्तुशालां द्रष्टुं काननवनम् अगच्छम्। तत्र (iv) अनेकान् पशून्
अपश्याम। सर्वे पशवः इतस्ततः भ्रमन्ति स्म। सिंहाः उच्चैः (v)। मयूराः नृत्ये (vi) आसन्।
वस्तुतः मयूरं (vii) कुत्र जन्तुशालायाः भव्यशोभा? तत्र आम्रवृक्षाः अपि आसन्, कोकिला (viii)।
वस्तुतः यत्र आम्रवृक्षाः (ix) कोकिला तु भविष्यति एव। अग्रे पुनः लेखिष्यामि। (x) मम
नमस्कारः कथनीयः।

भवदीयम् अभिनमित्रम्
शेखरः

मञ्जूषा— विना, तत्र, वयम्, सस्नेहं, चेन्नईतः, सर्वेभ्यः, अगर्जन्, ह्यः, मग्नाः, अपि।

उत्तराणि

(i) चेन्नईतः

तिथिः 28.6.20.....

प्रियमित्र दिवाकर,

(ii) सस्नेहं नमस्ते।

(iii) ह्यः अहं मित्रैः सह जन्तुशालां द्रष्टुं काननवनम् अगच्छम्। तत्र (iv) वयम् अनेकान् पशून् अपश्याम। सर्वे पशवः इतस्ततः
भ्रमन्ति स्म। सिंहाः उच्चैः (v) अगर्जन्। मयूराः नृत्ये (vi) मग्नाः आसन्। वस्तुतः मयूरं (vii) विना कुत्र जन्तुशालायाः
भव्यशोभा? तत्र आम्रवृक्षाः अपि आसन्, कोकिला (viii) अपि। वस्तुतः यत्र आम्रवृक्षाः (ix) तत्र कोकिला तु भविष्यति एव।
अग्रे पुनः लेखिष्यामि। (x) सर्वेभ्यः मम नमस्कारः कथनीयः।

भवदीयम् अभिनमित्रम्
शेखरः

11. मित्रं प्रति परीक्षासफलतायाम् लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः पूरयत।

(परीक्षा में सफल होने पर मित्र को लिखे गए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए उचित शब्दों से भरिए। Complete this letter, with suitable words from the box, written to your friend on his success in the examination.)

(i)।

तिथि: 22.9.20.....

(ii),

(iii)।

भवतः परीक्षासफलतापत्रम् अधुनैव (iv)। भवतः उत्तीर्णतां ज्ञात्वा मयि अति (v) अस्ति।

अहोरात्रं प्रयासं विधाय भवान् 95 प्रतिशतम् (vi) लब्धवान्। त्वं मम परिवारजनस्य (vii) अर्हसि।

पत्रसमाप्तौ तुभ्यं पुनः वर्धापनं (viii)। (ix) सादरं नमः।

भवतः (x)

अ०ब०स०

मञ्जूषा— परीक्षाभवनात्, सन्तोषः, अङ्कान्, मित्रम्, साधुवादान्, कामये, प्राप्तम्, पितृभ्याम्, प्रियमित्र, सप्रेम नमस्कारम्।

उत्तराणि

(i) परीक्षाभवनात्।

तिथि: 22.9.20.....

(ii) प्रियमित्र,

(iii) सप्रेम नमस्कारम्।

भवतः परीक्षासफलतापत्रम् अधुनैव (iv) प्राप्तम्। भवतः उत्तीर्णतां ज्ञात्वा मयि अति (v) सन्तोषः अस्ति। अहोरात्रं प्रयासं विधाय

भवान् 95 प्रतिशतम् (vi) अङ्कान् लब्धवान्। त्वं मम परिवारजनस्य (vii) साधुवादान् अर्हसि। पत्रसमाप्तौ तुभ्यं पुनः वर्धापनं

(viii) कामये। (ix) पितृभ्याम् सादरं नमः।

भवतः (x) मित्रम्

अ०ब०स०

12. लघुभ्रातरं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।

(छोटे भाई को लिखे गए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए उचित शब्दों से रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए। Complete this letter, with suitable words from the box, written to your younger brother.)

(i)

आगरा।

तिथि: 22.9.20.....

प्रिय (ii) सोमेश,

सस्नेहं आशीर्वादम्।

(iii) अहं तव पत्रं प्राप्तवान्। (iv) परीक्षापरिणामः (v)

अस्ति, परं गणितविषये भवता न्यूनाः अङ्काः (vi) इति सखेदं मया अधीतम्। (vii)

प्रतिदिनं प्रातः काले उत्थाय गणितस्य (viii) कुरु, गणिताध्यापकं च पुनः पुनः प्रश्नान् पृच्छ।

अभ्यासेन एव सर्वाणि कार्याणि सिध्यन्ति।

(ix) चरणयोः सादरं प्रणामः।

भवदीयः अग्रजः,

(x)

मञ्जूषा— पित्रोः, त्वं, अभ्यासं, छात्रावासतः, अनुज, ह्यः, शोभनः, श्रीशः, तव, प्राप्ताः।

उत्तराणि

(i) छात्रावासतः

आगरा।

तिथि: 22.9.20.....

प्रिय (ii) अनुज सोमेश,
सस्नेहं आशीर्वादम्।

(iii) ह्यः अहं तव पत्रं प्राप्तवान्। (iv) तव परीक्षापरिणामः (v) शोभनः अस्ति, परं गणितविषये भवता न्यूनाः अङ्काः
(vi) प्राप्ताः इति सखेदं मया अधीतम्। (vii) त्वं प्रतिदिनं प्रातः काले उत्थाय गणितस्य (viii) अभ्यासं कुरु, गणिताध्यापकं च
पुनः पुनः प्रश्नान् पृच्छ। अभ्यासेन एव सर्वाणि कार्याणि सिध्यन्ति।
(ix) पित्रोः चरणयोः सादरं प्रणामः।

भवदीयः अग्रजः,

(x) श्रीशः

13. विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषाशब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।

(विद्यालय के वार्षिकोत्सव को अधिकृत करके मित्र को लिखे गए पत्र में मञ्जूषा के शब्दों से रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए।)
(Complete this letter, with suitable words from the box, written to your friend specially mentioning the annual function of the school.)

(i)

कुरुक्षेत्रम्।

तिथि: 10.10.20.....

प्रिय (ii)

(iii) तव पत्रम् अधिगतम्। मया पत्रेण ज्ञातं यत् गत सप्ताहे
विद्यालयस्य (iv) आसीत्। त्वं सर्वे अध्यापकाः च (v)
अतिष्ठन्। कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिः (vi) आसीत्। सः (vii)
कार्यक्रमस्य प्रशंसाम् अकरोत्। (viii) छात्रेभ्यः पुरस्कारान् प्रायच्छत्।
पितृभ्यां सादरं (ix)।

भवतः (x)

क०ख०ग०

मञ्जूषा – शिक्षानिदेशकः, मया, परीक्षाभवनम्, वार्षिकोत्सवः, व्यस्ताः, प्रणामाः, युष्माकम्, योग्येभ्यः, प्रियमित्रम्, मित्र।

उत्तराणि

(i) परीक्षाभवनम्

कुरुक्षेत्रम्।

तिथि: 10.10.20.....

प्रिय (ii) मित्र

(iii) मया तव पत्रम् अधिगतम्। मया पत्रेण ज्ञातं यत् गत सप्ताहे विद्यालयस्य (iv) वार्षिकोत्सवः आसीत्। त्वं सर्वे अध्यापकाः च
(v) व्यस्ताः अतिष्ठन्। कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिः (vi) शिक्षानिदेशकः आसीत्। सः (vii) युष्माकम् कार्यक्रमस्य प्रशंसाम्
अकरोत्। (viii) योग्येभ्यः छात्रेभ्यः पुरस्कारान् प्रायच्छत्।
पितृभ्यां सादरं (ix) प्रणामाः।

भवतः (x) प्रियमित्रम्,

क०ख०ग०

14. भवतः नाम अर्णवः। भवान् छात्रावासे निवसति। 'आगरायाः ताजमहलम्' इति स्थाने शैक्षिकभ्रमणाय गन्तुं भवान् इच्छति।
तदर्थं धनप्रेषणार्थं पितरं प्रति अधः अपूर्ण पत्रं लिखितम्। मञ्जूषायाः सहायतया उचितशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः
पत्रम् उत्तरपुस्तिकायां लिखत।

(आपका नाम अर्णव है। आप छात्रावास में रहते हैं। आप शैक्षिक भ्रमण के लिए आगरा स्थित ताजमहल जाना चाहते हैं। इसके लिए धन भेजने हेतु पिता जी को नीचे अपूर्ण पत्र लिखा गया है। मञ्जूषा के उचित शब्दों की सहायता से रिक्त स्थान भरकर पत्र पुनः उत्तर पुस्तिका में लिखिए। You are Arnav. You reside at a hostel. You want to visit Taj Mahal of Agra on an educational tour. The following letter written to the father for sending money is incomplete. Re-write the letter in answer book, after completing with suitable words from the box.)

20, नवोदयविद्यालयछात्रावासः,
(i)
तिथि: 4.11.20.....

परम-आदरणीयाः पितृमहाभागाः,

सादरं (ii) ।

सविनयं निवेदनम् अस्ति यत् मम मासिकी परीक्षा (iii) जाता। मम उत्तरपत्राणि (iv) अभवन्।

अस्मिन् ग्रीष्मावकाशे अहं गृहं न (v) यतः विद्यालयेन एकस्याः (vi)

आयोजनं कृतम्। एषा यात्रा आगरा-ताजमहलं द्रष्टुम् (vii) अस्ति। यात्रा-व्ययार्थं पञ्चशतं

(viii) भवन्तः प्रेषयन्तु। शेषं सर्वं कुशलम्। (ix) अग्रजाय च मम प्रणामाः।

(x) प्रियपुत्रः,
अर्णवः

मञ्जूषा- भवदीयः, समाप्ता, शैक्षिकयात्रायाः, मुम्बईनगरम्, रुप्यकाणि, जनन्यै, आगमिष्यामि, प्रणामाः, शोभनानि, आयोजिता।

उत्तराणि

20, नवोदयविद्यालयछात्रावासः,
(i) मुम्बईनगरम्,
तिथि: 4.11.20.....

परम-आदरणीयाः पितृमहाभागाः,

सादरं (ii) प्रणामाः।

सविनयं निवेदनम् अस्ति यत् मम मासिकी परीक्षा (iii) समाप्ता जाता। मम उत्तरपत्राणि (iv) शोभनानि अभवन्। अस्मिन्

ग्रीष्मावकाशे अहं गृहं न (v) आगमिष्यामि यतः विद्यालयेन एकस्याः (vi) शैक्षिकयात्रायाः आयोजनं कृतम्। एषा यात्रा आगरा-

ताजमहलं द्रष्टुम् (vii) आयोजिता अस्ति। यात्रा-व्ययार्थं पञ्चशतं (viii) रुप्यकाणि भवन्तः प्रेषयन्तु। शेषं सर्वं कुशलम्।

(ix) जनन्यै अग्रजाय च मम प्रणामाः।

(x) भवदीयः प्रियपुत्रः,
अर्णवः

15. स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् मित्रं संजीवं प्रति अधः लिखितं पत्रम् उत्तरपुस्तिकायां रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पुनः लिखत। सहायतायै मञ्जूषायां पदानि दत्तानि।

(अपने विद्यालय का वर्णन करते हुए मित्र संजीव को नीचे लिखे गए पत्र में रिक्त स्थान पूर्ति करके पुनः उत्तर पुस्तिका में लिखिए। सहायता के लिए मञ्जूषा में पद दिए गए हैं। Re-write the following letter in your answer book after filling the blanks, written to your friend Sanjeev, describing your school. For your help, words are given in the box.)

परीक्षाभवनम्,
तिथि: 10.10.20.....

प्रिय (i)

सस्नेहं नमस्कारः।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। (ii) प्रासीदत्। यथा भवता कथितं तथा अहं पत्रोत्तरे स्वविद्यालयस्य वर्णनं (iii)। मम (iv) अतीव विशालः सुन्दरः च अस्ति। अत्र त्रिसहस्रं छात्राः (v) पठन्ति। (vi) पुस्तकानां पत्र-पत्रिकाणां च सुव्यवस्था अस्ति। (vii) वालीबाल-बैडमिन्टन-क्रिकेट रज्जु आकर्षणादि खेलानाम् उत्तमः प्रबन्धः अस्ति। परिषदः परीक्षापरिणामः प्रतिवर्षं (viii) भवति। मातपित्रोः (ix) प्रणामाः।

भवतः (x).....

क०ख०ग०

मञ्जूषा— पुस्तकालये, चरणयोः, अभिन्नमित्रम्, संजीव, शतप्रतिशतम्, मनोयोगेन, मनः, करोमि, क्रीडाक्षेत्रे, विद्यालयः।

उत्तराणि

परीक्षाभवनम्,

तिथिः 10.10.20.....

प्रिय (i) संजीव ,

सस्नेहं नमस्कारः।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। (ii) मनः प्राप्सीदत्। यथा भवता कथितं तथा अहं पत्रोत्तरे स्वविद्यालयस्य वर्णनं (iii) करोमि। मम (iv) विद्यालयः अतीव विशालः सुन्दरः च अस्ति। अत्र त्रिसहस्रं छात्राः (v) मनोयोगेन पठन्ति। (vi) पुस्तकालये पुस्तकानां पत्र-पत्रिकाणां च सुव्यवस्था अस्ति। (vii) क्रीडाक्षेत्रे वालीबाल-बैडमिन्टन-क्रिकेट रज्जु आकर्षणादि खेलानाम् उत्तमः प्रबन्धः अस्ति। परिषदः परीक्षापरिणामः प्रतिवर्षं (viii) शतप्रतिशतम् भवति। मातपित्रोः (ix) चरणयोः प्रणामाः।

भवतः (x) अभिन्नमित्रम्

क०ख०ग०

अभ्यासार्थम्

1. भवती चित्राङ्गदा। श्वः भवत्याः जन्मदिवसः वर्तते। अतः इदं कार्यक्रमम् उपलक्ष्य स्वसखीं शालिनीम् आमन्त्रयितुं भवती पत्रं लिखति। मञ्जूषायाः सहायतया शालिनीं प्रति लिखितम् इदं पत्रं सम्पूरयतु भवती।
(आप चित्राङ्गदा हैं। कल आपका जन्मदिन है। अतः इस कार्यक्रम के उपलक्ष्य मैं आप अपनी सहेली शालिनी को निमन्त्रित करने के लिए पत्र लिख रही हूँ। मञ्जूषा की सहायता से शालिनी को लिखे इस पत्र को आप पूरा करो। You are Chitrangada. Tomorrow is your birthday. You want to invite your friend, Shalini on this occasion. For this, you are writing a letter for her. Complete this letter with the help of word box.)

परीक्षाभवनम्

क, ख, ग विद्यालयः

शिवाजी नगरम्

लक्ष्मणपुरी (मध्य प्रदेश)

दिनाङ्कः : 18-12-20.....

प्रिय सखि शालिनि!

(i)

आशास्ति त्वं सर्वथा (ii) भविष्यसि। यथा त्वं जानासि एव यत् मम (iii) श्वः भविष्यति।

अस्मिन्नवसरे मम (iv) एकं जलपानं-मनोरञ्जकं च कार्यक्रमम् आयोजितवन्तौ। अस्मिन् मम सर्वाणि

(v) आगमिष्यन्ति। अस्माकं परिवारस्य सर्वे जनाः (vi) अपि अत्र आमन्त्रयन्ति।

अतः श्वः सायं पञ्चवादते भवती अत्र अवश्यमेव आगच्छेत्। सर्वे मिलित्वा प्रथमं (vii) आनन्दं लप्स्यन्ते।

पश्चात् अन्त्याक्षरी, श्लोक प्रतियोगिताभ्यां सह जलपानस्य (viii) अपि प्राप्स्यन्ति।

आशास्ति भवती अवश्यमेव आगमिष्यति।

गृहे स्व पितृपादभ्यां मम सादरं (ix) कथय।

त्वदीया सखी

(x)

मञ्जूषा— त्वाम्, प्रणामं, शुभं भवतु, चित्राङ्गदा, संगीतस्य, कुशला, आनन्दम्, मातापितरौ, जन्मदिवसः, मित्राणि।

2. भवान् सर्वेशः उदयपुरं वसति। भवान् उदयपुरस्य सौन्दर्यं द्रष्टुं स्वं मित्रं चन्द्रेशम् आमन्त्रयति। अतः मञ्जूषायाः सहायतया इदं पत्रं सम्पूर्य तस्मै प्रेषयतु भवान्।

(आप सर्वेश उदयपुर में रहते हैं। आप उदयपुर की सुन्दरता देखने के लिए अपने मित्र चन्द्रेश को आमन्त्रित कर रहे हैं। इसके लिए मञ्जूषा की सहायता से यह पत्र पूरा करके उसे आप भेजिए। You are Sarvesh and you reside in Udaipur. You are inviting your friend Chandresh for a visit to Udaipur to see its beauty. For this, complete the below letter with the help of words in box.)

10/15 हिरण्मनगरी

(i)

(राजस्थानम्)

दिनाङ्कः : 01-07-20.....

सेवायाम्,

प्रिय सुहृद् (ii) !

शुभं भवतु

निवेदनम् इदमस्ति यत् अत्र सर्वं कुशलं वर्तते भवतः कुशलताम् इच्छामि।

मित्रवर! इदं उदयपुर नगरम् अतीव (iii) युक्तं वर्तते। इदं नगरं महाराणा उदयसिंह राजाधिराजेन (iv)

आसीत्। इदं प्रतीयते यत् एतत् नगरं धरायाः (v) अस्ति। इदं सरोवराणां नगरमपि कथ्यते। यतः अत्र अनेके

(vi) सन्ति। अनेन अत्र ग्रीष्मस्य अनुभवमपि न भवति। निकटे एव महाराणा प्रताप महाभागानां स्मरणं कारयन्ती

(vii) अपि वर्तते। अत्र भूमिः रक्तवर्णा अस्ति। समीपे एव स्थितं वैष्णव सम्प्रदायस्य प्रसिद्ध तीर्थं (viii)

अपि अस्ति। यत्र जनाः अहर्निशं तीर्थयात्रां करणाय आगच्छन्ति। एकलिंग महादेवस्य (ix) आर्य समाजस्य

प्रवर्तकस्य महर्षि दयानन्दस्य स्मरणं कारयति। यत्र महर्षि दयानन्दः सत्यार्थप्रकाशं महाग्रन्थं रचितवान्।

मित्र! मम अतीव अभिलाषा वर्तते यत् भवान् अवश्यमेव अस्य नगरस्य (x) अत्र शीघ्रम् आगच्छेत्। अहं त्वां

समस्ते क्षेत्रे नेष्यामि।

शीघ्रं स्वागमनस्य सूचनां यच्छतु भवान्।

भवदीयं मित्रम्

-सर्वेशः

वेष्टनम्

सर्वेशः मित्तलः

84/300 योजना विहारः

नव दिल्ली - 15

मञ्जूषा - देवालयः, हल्दीघाटी, चन्द्रेश, स्थापितम्, दर्शनार्थम्, उदयपुरम्, सरोवराः, स्वर्गम्, सौन्दर्य, नाथद्वारा।

3. भवान् यशस्वी देवः। भवान् सिकन्दराबादे एकस्मिन् आवासीय विद्यालये पठति। स्व विद्यालयं वर्णयन् स्वमातरं प्रति लिखितं मञ्जूषायाः सहायतया इदं पत्रं सम्पूरयत।

(आप यशस्वी देव हैं। आप सिकन्दराबाद में एक आवासीय Residential विद्यालय में पढ़ते हैं। अपने विद्यालय का वर्णन करते हुए अपनी माता जी को लिखें। मञ्जूषा की सहायता से यह पत्र भरकर लिखिए। You are Yashasvi Dev. You study in a residential school in Sikandrabad. By help of words in the box, complete this letter describing about your school to your mother.)

छात्रावासः

गुरु तिरुमलाई आङ्गल संस्कृत विद्यालयः

(i) (तैलंगाना प्रदेशः)

तिथि : 23-12-20.....

सेवायाम्,

समादरणीयाः (ii)

सादराभिवादनम्

सविनयं निवेदनं वर्तते यत् अत्र सर्वे (iii) अस्ति। मम (iv) सम्यक्तया चलति। मम सर्वे सहपाठिनः (v) सन्ति। सर्वे गुरुजनाः अस्मासु (vi) स्निहयन्ति। छात्रावासस्य (vii) समयस्य पालनम् कठिन अनुशासनेन सह कुर्वन्ति। अतः अस्य विद्यालयस्य (viii) च ख्यातिः सर्वत्र प्रसिद्धा अस्ति। सर्वे कर्मचारिणः (ix) च प्रमुदिताः वर्तन्ते। अहमत्र आगत्य पूर्णतया प्रसन्नः सन्तुष्टश्च अस्मि।

भवदीयानां कुशलतां कामये।

भवतीनां सुतः

(x)

मञ्जूषा - अतीव, प्रबन्धकाः, मातृचरणाः, छात्रावासस्य, सिकन्दराबादः, कुशलम्, निरीक्षकाः, परिश्रमिणः, यशस्वी देवः, अध्ययनम्।

4. भवान् कृपाशंकरः स्वमित्रं देवशर्माणं शरदकालीनेषु अवकाशेषु बंगालप्रान्तस्य कोलकाता नगरस्य दुर्गापूजा महोत्सवं द्रष्टुं गमनाय आमन्त्रयितुम् इच्छति। तत्पत्रं मञ्जूषायाः समुचितैः पदैः सम्पूर्य पुनः लिखतु भवान्।
(आप कृपाशंकर अपने मित्र देवशर्मा को शरदकालीन छुट्टियों में बंगाल प्रान्त के कोलकाता नगर के दुर्गापूजा-महोत्सव को देखने जाने के लिए आमन्त्रित करना चाहते हैं। उस पत्र को आप मञ्जूषा के उचित शब्दों से पूरा करके फिर से लिखिए।
You, Kripashankar, want to invite your friend, Dev Sharma, in his winter vacations to Durga Puja festival to be held in Kolkata city of Bengal province. For this, complete this letter by help of words from box.)

परीक्षा भवनम्

अ.ब.स. विद्यालयः

बङ्गालूरुः (कर्णाटकम्)

तिथि : 10-12-20

प्रिय मित्र देवशर्माः!

शुभकामनाः

आशास्ति त्वं तत्र सम्यक्तया (i) भविष्यसि। मित्र! त्वं तु इदं (ii) एव यत् दशदिशानि पश्चात्
अस्माकं (iii) प्रारम्भाः भविष्यन्ति। वयं सर्वाणि मित्राणि निश्चितवन्तः यत् एषु (iv) वयं सर्वे
दुर्गापूजायाः महापर्वं द्रष्टुं (v) नगरं गमिष्यामः। अतः सर्वाणि मित्राणि इच्छन्ति यत् (vi) अपि
अस्माभिः सह चल। मार्गं अतीव आनन्दः भविष्यति। तत्र गत्वा (vii) कोलकाता नगरस्य सौन्दर्यं द्रक्ष्यामः
स्थानेषु-स्थानेषु दुर्गा देव्याः विश्वविश्रुताः (viii) नगरस्य सौन्दर्यं चतुश्चन्द्रमिव वृद्धिं करिष्यन्ति।
प्रिय सुहृत्! इयं यात्रा (ix) जीवने सदैव स्मरणीया भविष्यति। अतः तत्र गमनस्य कार्यक्रमं तु ननु निश्चितं कर्तुं
(x) ।

कृपया शीघ्रं सूचयतु अपि भवान्।

भवदीयं मित्रम्

कृपाशंकरः

मञ्जूषा— मण्डपाः, अवकाशेषु, स्वस्थः, भवान्, वयं, जानासि, कोलकाता, अस्माकं, त्वम्, शरदवकाशः।

5. भवान् डॉ. देवकीनन्दनः अयोध्यां पुरीं निवसति। तत् स्थानं भगवतः श्रीरामचन्द्रस्य जन्मस्थानं वर्तते। तस्य शोभां द्रष्टुं स्व मित्रं आगरा नगरस्य वास्तव्यं जयनन्दनं प्रति मञ्जूषायाः पदानां सहायतया एकं पत्रं लिखतु भवान्।
(आप डॉ. देवकीनन्दन अयोध्यापुरी में रहते हैं। वह स्थान भगवान राम जी का जन्मस्थान है। उसकी शोभा देखने के लिए अपने मित्र आगरा निवासी जयनन्दन को मञ्जूषा के शब्दों की सहायता से एक पत्र आप लिखिए।

You, Dr. Devkinandan, reside in Ayodhya. Ayodhya is the birthplace of Lord Rama. Complete the letter by words from the box inviting your friend, Jai Nandan, who resides in Agra, to come and see the beauty of Ayodhya.)

1/50, तुलसी उद्यानम्

अयोध्या (फैजाबादः)

उत्तर प्रदेशः

तिथिः 15-08-20.....

सेवायाम्,

प्रिय सुहृत् (i)

सप्रेम नमस्कारम्

आशास्ति भवान् तत्र (ii) प्रसन्नः च भविष्यति। अहमपि अत्र कुशलः स्वस्थः च अस्मि।

मित्रवर! गत वर्षे अहं भवतः (iii) आगरा नगरं गतवान्। तत्र भवन्तं पारिवारिक जनान् च (iv)

अतीव प्रसन्नः अभवम्। मुगलकालीनं स्मारकं ताजमहलं (तेज महालयं) दृष्ट्वा अति (v) अभवत्। मित्र! मम

पारिवारिकाः जनाः अहम् च इच्छामः यत् अस्मिन् वर्षे (vi) अत्र अयोध्यापुरीम् आगच्छेत्। इदं नगरं हिन्दु

धर्मावलम्बिनां कृते अतीव (vii) दर्शनीयं पूज्यं च तीर्थं वर्तते। अत्र त्रेता युगे मर्यादा पुरुषोत्तमः (viii)

स्व जन्म अलभत। सरयूतीरं, जन्मभूमिः, हनुमानगढ़ी (ix) , सीता रसोई, बड़ा दरबार, भरत कुण्डं इत्यादीनां

स्थलानां दर्शनं कृत्वा भवान् अतीव प्रसन्नः भविष्यति।

भवता सह वयं सर्वे पारिवारिक जनाः मिलित्वा अतीव आनन्दम् अनुभविष्यामः।

आशास्यते यत् भवान् शीघ्रम् अत्र आगन्तुं स्व कार्यक्रमं रचयिष्यति।

शेषं कुशलं वर्तते।

(x)

डॉ. देवकीनन्दनः

मञ्जूषा—

कनक भवनं, गृहम्, पवित्रं, जयनन्दन, श्रीराम चन्द्रः, प्रसन्नता, स्वस्थः, भवदीयः सखा, मिलित्वा, भवान्।